

Bán Zsófia

ESTI ISKOLA – OLVASÓKÖNYV FELNŐTTEKNEK

[földrajz–történelem]

Holvan Anya

Az egész falu felbolydult. Holvan Anya eltűnt. Tűvé tették érte az egész környéket, átkutatták a pincéket, padlásokat, ellenőrizték a szénakazlakat, a méhkaptárakat, a disznóólakat, a kacsaúsztatókat, keresték a nemzetközileg is híres pávatollgyűjteményben, a vulkánfűberben, a koránkeltetőben (nem vált be), a kísérleti drogfűszerveteményben (bevált), az elvonóban, a felvonóban, a fészkes fene fekete tojásai közt, a piacon, a piackutatóban, a búr alatt, a búr felett, a búrkalapok közt és mellett, a sutban és a sufnikban, a lápon és a lufikban. Nem volt sehol. A falu csüggedten nézett egymásra. Mindig ezt csinálja. Csakhogy eddig mindig meglett. Hagyta, hogy órákig keressék, élvezte, hogy mindenkit miatta tör a frász, hogy izgulnak, hogy aggódnak, hogy szoronganak, hogy veszekednek, hogy váratlanul kitérülködnek, és a maguk számára is megdöbbenő dolgokat mondanak, hogy lökdösődnek, hogy szitkozódnak, hogy kegyetlenül berúgnak, hogy elmondják egymást mindennek, hogy tánc közben lekérnek és a padlóra köpnek, hogy nem várják ki a sorukat – és mindezt miatta. Ezt nagyon élvezte. De aztán, miután a kocsmában fenéig itta az élvezet émelyítő, édeskés poharát, és kísérőnek még két konyakot, mindig előkerült. Arcán szégyenlős mosollyal fogadta az üdvözlőket, a határidő-borulásokat, a mikroklimatikus napfogyatkozásokat.

Kurz und gut, Holvan Anya erről a szokásáról kapta a nevét, valamint arról, hogy kiugrott rendházfőnöknő volt, a szebbik fajtából (vagy talán éppen azért), valamint arról, hogy mindenkinek az anyja lehetett volna, pedig nem nézett ki annyinak, és csak egyvalakinek volt az anyja. [Szerinted kinek az anyja volt Holvan Anya? Érvelj mellette vagy ellene!] Íme hát, megleltem anyámat, gondolta a falu, valahányszor meglelte Holvan Anyát, és mohón nyúlt a csecse felé szopni, de Holvan Anya ezt következetesen elhárította, mert nem szeretett szoptatni, erről szerzett egy fal igazolást „lányom gyengélkedik, ezért kérem a mai szoptatás alól felmenteni” szöveggel, és erre a célra maga helyett egy terebélyes cigányasszonyt állított be cserejátékosnak. Emiatt aztán az egész falu istenien táncolt, de társadalmilag el volt nyomva. Holvan Anya rejtélyes okokból egy nagy skarlát betűt hordott a ruháján, szombatoként pedig egy sárga csillogót, mert az jobban passzolt a kisbundájához. „A színek diszharmóniája az elegancia halála”, szokta volt mondogatni Holvan Anya, így ezt a falu idejekorán megtanulta. Soha, de soha nem fordulhatott elő, hogy mondjuk, valaki pirosat vett fel narancs-sárgával vagy makkos cipőt fehér frottírzoknival. Amikor bejöttek a németek, a faluból induló transzport kifogástalan eleganciával öltözött szállítmánnyal volt megrakva. „Szívesen meghalok – mondta a falu –, de ízléstelen nem leszek soha.” Holvan Anyának ilyenkor dagadt a keble a büszkeségtől, örült, hogy a falu nem hoz rá szégyent. Meg kell hagyni, a németek értékelték a falu ez irányú erőfeszítéseit, elismerően cset-

tintettek, valahányszor megpillantottak egy jól megválasztott *accessoire*-t, különösen buktak a kalaptűkre, az aranyfogakra és a finom, hasított bőr cipőkre. Az oroszok már kevésbé voltak erre fogékonyak, s mikor Holvan Anya egy ízben tiltakozott, mert hirtelenzöld buklészoknyát akartak felvetetni vele pink kardigánnal, és ezzel, úgymond, erőszak tevődne a jó ízlésen, a jó ízlés mellé prompt ő is felkerült a listára. Ám mindez nem fogott Holvan Anyán, szép volt, mint mindig, titokzatos volt, mint mindig, jó szagú volt, mint mindig, rosszul főzött, mint mindig, eljárt szülői értekezletre, mint mindig, és idegesítően dobolt az ujjával, ha nem kapott vonalat, mint mindig. Persze azért néha kiborult, de hát ki nem, és olyankor irdatlan pofonokat kevert le a falunak, hogy utána napokig látszott a falu bőrén Holvan Anya kecses, hosszú ujjainak nyoma, amiért is aztán sietett bocsánatot kérni, a falu pedig nagyvonalúan megbocsátott, ez volt köztük a szokásos game, amit Holvan Anya általában 6:2, 5:7, 6:1 arányban nyert, a tenyeresét pedig csak ájultan emlegette a sajtó, mert néha ők is kaptak egyet a pofájukra. Holvan Anya pukkancs volt, mint McEnroe, üvöltözött a bíróval, földhöz vagdosta az ütőjét, és seggbe rúgta a labdaszedőket, ha nem voltak elég gyorsak. De ezért nem haragudott rá senki, mert senki (de *senki*) nem tudott olyan elbűvölően mosolyogni, mint Holvan Anya, olyan kecsesen ringatni a csípőjét, kivillantani vállát, bokáját, kacéran kacsintani és időpontot kérni a fogorvostól. Nem, mindezekért cserébe a falu megbocsátott azért, hogy bocsánatot kellett kérnie, valahányszor rossz fát tett a tűzre, amiért is aztán Holvan Anya rendre kegyesen megbocsátott, de azért *valahol* mégiscsak idegesítő volt, hogy mindenért bocsánatot kellett kérni, még a legpiszlicsárbb dolgokért is, mert Holvan Anyának „gyengék voltak az idegei”, noha látszólag nem fogott rajta semmi.

Igy esett, hogy a falu viszonya Holvan Anyával eléggé hogyismondjamcsak volt, ám semmiért, de semmiért nem adta volna a falu ezt a jó kis hogyismondjamcsak viszonyt, mondjuk, nem cserélte volna fel egy lelkesen szoptató, szelíd anyára, egy kötényben szaladgáló, édes kis transzvesztitára, egy bullaelmára, egy oroszországyanyácskára, egy háromnőverre, egy mariecurie-re, egy terhes nőtény elefántra (noha ez utóbbi kifejezetten a falu gyengéje volt). Minden úgy volt jó, ahogy volt. A falu szemében Holvan Anya volt a Holvan Anyák legholvanabbika. Persze mit tudta a falu, elvégre Holvan Anya volt az egyetlen ilyesmi a környéken. Másutt tán akadtak nála különbek, ám erről a falu édesdeden semmit sem tudott. És most nem volt meg. Holvan Anya, aki eddig kivétel nélkül mindig meglett, akkor is, amikor a falu elveszett a Gum áruházban, vagy amikor eltévedt a cochabambai tengerparton, vagy amikor fejjel beleállt egy hóbuckába, vagy amikor azt hitte, felcsinálták (és úgy is volt), vagy amikor úgy döntött, gazember lesz, vagy amikor úgy döntött, irgalmas nővér lesz (ekkor Holvan Anya *azonnal* előkerült), vagy amikor apjával incesztuózus viszonyt kezdett (ekkor a kelleténél egy kicsit lassabban), vagy amikor deportálásra kellett jelentkezni, vagy amikor hóhérnak kellett jelentkezni, vagy amikor a nürnbergi pernél szinkrontolmácsnak kellett jelentkezni (hét nyelven beszélt), vagy amikor egyszerűen csak jelentkezni kellett, mert már rég nem beszéltek, és azért azt mégse lehet, hogy egy Holvan Anya hétszámra ne beszéljen a falujával (olyan is volt). Egyszóval eddig mindig meglett. Most meg nem volt sehol.

A falu nagyon megijedt. Lett is rögtön hetedhét országra szóló karnevál, mert a falu úgy tanulta Holvan Anyától, hogy ha nagyon be vagyunk *kákenolva*, rendezzünk esztélyt, hívjunk meg egy csomó embert, akit egy csomó más ember ki nem állhat, azo-

kat is hívjuk meg, majd adjuk föl a szupét, és hagyjuk, hogy tombolni kezdjen az általános pikírtság. Ettől, ideális esetben, rögtön elfelejtjük, hogy mennyire meg vagyunk ijedve, mert folyamatosan avval kell foglalkozni, hogy a hajba kapott vendégeket csitítsuk, valamint avval, hogy ellenőrizzük, hánytak-e már; és volt-e kinn az URH, mert onnan lehet tudni, hogy jó a buli. Holvan Anya nagyon otthon volt az ilyesmiben, reprezentálásban pedig egyenesen verhetetlen volt. Pontosan tudta, hogy milyen ételhez milyen kés dukál, hogy a nagykövet rendre megissza a kézmósó citromlét, ezért az ő terítéke mellé kettőt kell tenni, hogy a kabócák korán halnak, és egyenesen bele a levesbe, hogy nyalásra szopás, napra pedig éj következik, s így ál máshoz se léssz. Egy szóval, mondta mindig Holvan Anya, ne vonogasd a vállad, mert úgy maradsz. Így is lett. De Holvan Anya most nem volt sehol, hogy szólhatott volna. A falu vonogathatta a vállát, amennyi jólesett, túrhatta az orrát, ahogy csak belefért, bátran mutogathatta pucér seggét a Körmendi Palkónak, vájkálhatott kedvére a mások privát dolgiban, rémhíreket terjeszthetett, ujjal mutogathatott, kárörvendezhetett, maszturbálhatott (akár két kézzel is), és kimutathatta tagadhatatlan homoszexuális hajlamait, amit pedig végképp nem illik. [Mondd el saját szavaiddal, mi az a hajlam. Érvelj ellene vagy mellette!] A karnevál ürügyén a falu mindezt meg is tette, ám nem érzett kielégülést, nem érzett felszabadulást, nem szerzett örömet mindaz, ami máskor boldogsággal töltötte el. Ettől a falu csak még inkább megijedt. Mert miben leli majd most örömét, ugyan mitől jön majd az a csillámló, nedves érzés?

A falu tanácstalanul nézett egymásra, majd hosszas tanakodás után felfogadott egy detektívet. A detektívet Pinkertonnak hívták, akinek, mint kiderült, volt egy távolkeleti nője Távól-Keleten, nevezett Pillogó kisasszony. Ám a falu már ebben sem lelte örömét, nem csámcsogott ezen, nem tett rosszindulatú, rasszista megjegyzéseket, komoran nézett maga elé, és azt sem bánta volna, ha Pinkertonnak történetesen Josephine Baker a nője, pedig az még néger is volt. Így esett, hogy a falu egyik napról a másikra liberális demokrata lett, pedig a politika aztán végképp nem érdekelte. Holvan Anya ugyanis arra tanította a falut, hogy az ember ne nyúljon szarba, mert, úgymond, „szaros lesz a keze”. Ez persze csak amolyan képes beszéd volt – Holvan Anya ebben is brillírozott –, de mint azt a falu később megtanulta, bizony van olyan, hogy az embernek szarba kell nyúlnia (összegtől függően), és akkor, richtig, szaros lesz az ember keze, de ezt is meg lehet szokni, mert, úgymond, elvállik a szar a májtól, ha ugyan már töltöttél hurkát. Pinkerton lázasan dolgozott, mindent és mindenkit megfigyelt, jegyzetelt, majd akkurátusan leadta a jelentést a megbízóinak, mert mint utóbb kiderült (naná), Pinkerton ügynök volt, de a falu hiába kérte ki évekkal később az aktáját a történeti hivataltól, Pinkerton neve mindenhol ki volt húzva, így aztán nehéz volt megállapítani, hogy ki is volt a téglá. A falu egymásra gyanakodott, mert Pinkerton apjaként tisztelte, holott akkor Pinkerton már árkon-bokron túl volt, később úgy hallották, miniszterelnök lett. Holvan Anyának tetszett volna Pinkerton, kedvelte a magas, fess, fekete férfiakat, és nyilván megpróbálta volna rábeszélni a falut, hogy vetesse el magát Pinkertonnal, aki nagyszerű, de komolyan mondom, *nagyszerű* parti, és tessék, ha hamarabb észbe kap a falu, akkor most lehetne försztlédi ezen a bájjos kis szemétdombon. Csak hát, ugye, Holvan Anya nem volt sehol, amit máskor a falu cseppet sem bánt volna, mert így nem kellett végighallgatnia, hogy a falu egy maffla, egy kis élhetetlen, és Holvan Anya az ő korában, hajjaj, és egy ilyen édes pofát, akinek a nagyapja ráadásul rabbi volt Sátoraljaújhelyen, egy ilyen tehetséget, azzal a gyerekcsináló,

huncut pónemmel, hogy ezt hogy lehet kihagyni. És a falu hiába mondta volna, ha mert volna ilyesmit egyáltalán, hogy de Holvan Anya értse már meg, a falunak nem annyira a férfiak (na jó, a Brando igen), hanem éppen ellenkezőleg, Holvan Anya elegánsan eleresztette volna a füle mellett, vagy a mi családunkban ilyesmi nem fordul elő, mondta volna toppantva és performatívan, a speech act elmélet betűjéhez híven – de ez sajna nem volt igaz.

Holvan Anyát a falu még napokig kereste – aztán feladta. Be kellett látnia, Holvan Anya végleg eltűnt. Bekövetkezett az, amivel Holvan Anya szerette riogatni a falut, de a falu nem hitt neki, mert Holvan Anya szerette a legelképesztőbb dolgokkal riogatni a falut, például avval, hogy jön a farkas, vagy hogy kötelezővé teszik a cellulitiszta. A falu általában semmit sem hitt el Holvan Anyának, miért pont ezt hitte volna el. De ha elhitte volna, akkor sem hitte volna el. Ilyen bonyolult volt minden, ha Holvan Anyáról volt szó. Telt-múlt az idő. Egy napon aztán ismét felbolydult a falu. Az a hír járta, hogy közeledik a vándormozis, aki azt állította, hogy olyan film van a birtokában, amelyben Holvan Anya játssza a főszerepet. Meg még azt is állította, hogy tudomása szerint Holvan Anya egy távoli, pálmafákkal övezett országban filmdíva lett, és éppen ezzel a filmmel nyerte el a legjobb női alakítás díját. Nosza, felkerekedett a falu, hogy megnézzék a filmet. Tiszta forrásban megmosakodott, felvette legszebb ünneplőruháját, mi csak volt néki, volt néki, vizes fésűvel lenyomkodta rakoncátlan fürtjeit, majd sietve feldobta a sminkjét, és uzsgyi, elindult a moziba. A falu elsőnek érkezett, beült a legjobb helyre, hogy jól lásson, és várta, hogy kezdődjék a vetítés. A film elég nehezen indult, lassú felvezető résszel, hangalámondással, amit a falu kifejezetten ki nem állhatott. Hosszú snittekben nagytotálás képeket mutattak, sivatagos táj, kaktuszok. A falu el nem tudta képzelni, hogy egy ilyen filmbe hol lép be egy díva. Egyszer csak emberek jelentek meg a láthatáron, apró hangyáknak látszottak csupán, de egyre közelebb és közelebb jöttek, és már ki lehetett venni, hogy az egyikük egy nő, aki segélykérőn integet. A falu majd kiesett a fapadból, hogy jobban lássa a nő vonásait, de sajnos még túl messze volt. S amikor az emberek már majdnem olyan közel jöttek, hogy látni lehetett volna az arcukat, akkor... akkor a legszörnyűbb dolog történt, amit a falu csak el tudott képzelni. Elszakadt a film. Hallani lehetett a szabadon pörgő tekercs halk kattogását a feszült csendben. A vándormozis elnézést és kis türelmet kért (türelmet!), amíg megragasztja a filmet. Egy darabig küszködött vele, aztán feladta. Nem ragad, mondta bocsánatkérően, ilyet még nem is láttam. A falu meg tudta volna fojtani ezt az embert. Fenyegetőn elindult felé, mire a vándormozis, rosszat sejtve, elszaladt. Soha többet nem jött a faluba. A falu pedig dühében palánkokra bontotta a motit, és disznóólat épített belőle. Így esett, hogy a falu egy életre megutálta a filmművészetet, s mikor később a városba költözött, akkor sem ment moziba soha. Nem élt volna túl egy újabb filmszakadást. S noha minden évben megnézte az Oscar-díj-kiosztást, Holvan Anyáról nem hallott többé. Hol van, hol nem van.

Írjatok fogalmazást „Egy hónap falun” címmel! Ügyeljetek arra, hogy ne keltsetek vele megbotránkozást otthon vagy az iskolában.

[francia]

Gustave és Maxime Egyiptomban (avagy a történet metafizikája)

„...holott az életünkben óriási területet foglal el mindaz, ami nem történik meg.”
(N. P.)

Gustave és Maxime utaznak. „*Et le petit chat*”, dit Hélène, „*partira-t-il aussi?*” Maxime fényképez, Gustave olvas. Maxime szaladgál, Gustave üldögél. Maxime lelkesedik, Gustave unatkozik. Maxime neve: Maxime Du Camp, Gustave neve: Gustave Flaubert. Gustave és Maxime, két jó barát. *Répétez!* (*Articulez, et parlez à haute voix.*)

Gustave most huszonnyolc esztendő, Maxime ugyanannyi. Maxime másfél hónappal fiatalabb Gustave-nál. Gustave ötvenkilenc esztendő lesz, amikor meghal, Maxime hetvenkettő. Ezt ekkor még egyikük sem sejtí (*à ce temps-là*). Gustave és Maxime Egyiptomba utaznak, mit sem sejtve. Gustave 1,83 cm, szeme szürkészöld, vonzó, igen jó megjelenésű. Bajuszt és szakállt visel. Magát irokéz származásúnak mondja; sokakban azonnal rokonszenvet ébreszt. Maxime így nyilatkozik Gustave-ról negyven évvel később.

Traduisez!:

„Rendkívül szép fiú volt... Fehér bőre az orcáján rózsaszínben játszott, haja lobogott, daliás természetével, széles vállával, aranyszínű, dús szakállával, nagy, tengerzöld szemével, amit fekete pillák árnyékolnak, harsogó trombita hangjával, szertelen mozdulataival és áradó nevetésével olyan volt, mint a római hadak ellen küzdő ifjú gall vezérek.”*

Maxime szorgos, fűrge fiú. Több mint 25 000 kalotípiát készít az úton. Hogy Maxime hogy nézett ki elutazásuk előtt, itt lehet megtekinteni: <http://expositions.bnf.fr/legray/grand/018.htm>

Gustave-ról nem tudjuk, hogy néz ki elutazásuk előtt.

Az út végeztével (1851) Maxime I fényképalbumot és I úti beszámolót publikál. A megjelent fotográfiák közül I sem ábrázolja Gustave-ot. Az útinaplóban olvasható bejegyzései közül I sem említi Gustave-ot. *Qu'en pensez vous?*

Az út végeztével (1851) Gustave semmit sem publikál. Az út végeztével Gustave regényírásba fog. A regény címe *Madame Bovary*. Gustave később talányosan így nyilatkozik: Madame Bovary ő maga. *Expliquez!* A regény Maxime-ot egyszer sem említi.

Maxime reneszánsz gyűrűt hord, szatírt ábrázoló kámeával. Ezt az utazás előtt öt évvel odaajándékozta Gustave-nak. Cserébe Gustave pecsétgyűrűt ad Maxime-nak, amibe belevéselte Maxime nevének kezdőbetűit és egy jelmondatot, ez utóbbi nem ismeretes. Egyfajta intellektuális eljegyzés volt ez, írja később Maxime.

Gustave szorgalmasan ír, idejét beosztja. Az utazás előtt nyolc hónappal, a február 13-áról 14-ére virradó éjszakán a következőket írja jegyzetfüzetébe:

* Az idézeteket Kamocsay Ildikó és Gyergyai Albert fordításában közöljük.

„Az ember rengeteg mindent csinálhat egyetlen estén: vacsora után társalogtam anyámmal – azután utazásokról és különféle lehetséges életokról álmodoztam. Csaknem egy teljes kórust megírtam a *Szent Antal...*-ből (a kutyafejű majmok). Elolvastam a *Sírontúli emlékiratok* egész első kötetét, elszívtam három pipát, és most mindjárt beveszek egy pirulát – aztán szarok –, és hol van még az alvás?”

Gustave szüntelenül a Nagy Utazásról ábrándozik. Sajnos semmi esély rá, hogy anyja elengedje egy veszélyes, világvégi utazásra. Például 1846 szeptemberében Gustave édesanyja sápadtan áll a pályaudvar peronján, amikor a huszonöt esztendőes Gustave az ígértnél egy nappal később tér haza. Gustave ekkor lemond a szerelmével, Louise Colet-vel töltendő további éjszakákról. Anyámnak szüksége van rám, magyarázza Gustave Louise-nak. „Mint tudjuk – így Jean-Pierre, a fess Flaubert-kutató –, e rendkívüli helyzet szülte a francia irodalom egyik legszebb szerelmi levelezését.” *Merci, Mme Flaubert, merci à vous!* Valamint: köszönjük, drága Louise, köszönjük angyali türelmed.

Jean-Pierre káprázatos égszínkép zakóban ad elő, alatta leheletfinom, halvány rózsaszín ing. *Le jour de gloire est arrivé!*, jegyzem meg halkán, mintegy elismerőleg, a tárgyilagosság kedvéért. A tudományban első a tárgyilagosság. Tárgyilagosan, két-féle ember van: aki tudja, hogy prűd, és aki nem tudja, hogy prűd. Jean-Pierre például nem tudja. Ettől azonban még az. Ettől szép a tudomány. Jean-Pierre három dolgot szeret: 1) önmagát, 2) Flaubert-t és 3) a nőket, ebben a sorrendben. Jean-Pierre a férfiakat is szereti, de ez nem szerepel ezen a listán. *Question:* szerepel-e ez valamelyik listán?

1849 áprilisának utolsó napjaiban özv. Flaubert-né (lakik Croisset, Rue des Beauxjourns 7.) megtörik Maxime Du Camp, Achille Flaubert és Cloquet doktor érveinek súlya alatt. Reccs. Ha valóban semmi más nem tehet jót Gustave egészségének, hát csak tessék, utazzék Keletre... történjék, aminek történnie kell! De vajon valóban megtörtént-e, aminek történnie kellett? És vajon fontosabb-e az, ami megtörténik, mint az, ami nem történik meg? *Qu'en pensez vous?*

Az utazás előtt Maxime elhatározza, hogy forradalmi módon (*technologie moderne*), fotográfiaikkal tudósít majd (*futur dans le passé!*), „egészen élethűen”. A képek váratlan, leleplező ereje azonban olykor mellbe vágja. Ilyenkor összetép. (Exponálási idő: min. 2 perc, megsemmisítési idő: max. 1 perc.)

Az utazás után Gustave elhatározza, hogy forradalmi módon (*style moderne*), megfelelő szavakkal ír majd (*f. dans le p.*), „egészen élethűen”. Bizonyos szavak (*le mot juste*) váratlan, leleplező ereje azonban olykor őt is mellbe vágja. Ilyenkor töröl. (Exponálási idő: max. 2 nanoszekundum.) Azért a *juste*-nek is legyen határa (*subjonctif!*)

A kéziratban jól láthatók a törlések, melyekre Jean-Pierre, *chic* törléskutatónk, az életét tette fel. Mások törléseivel piszmogni! A meg nem történt történés felfedésével pöszmogni! *Que c'est bizarre, que c'est étrange!* Represszív hatása, mondják, felülmúlhatatlan, amennyiben, *chemin faisant*, az öntörlések tanulmányozására nem jut idő. Két törlés között Jean-Pierre kefélni szeret; attól, mint mondja, lelazul. *Je*, mint francia szakos, segíték, hajtók a jelesre. Jean-Pierre leginkább hátulról akar (l. még Huysmans: *À rebours* c. munkáját), attól másnap jobban megy a Flaubert. Hagyom, szeretem az irodalmat.

1849 októberében Gustave és Maxime útra kelnek. Maxime ujjong. Gustave örömmámorban úszik (l. még özv. Flaubert-né búcsúszavait: „Guszt, meg akarsz ölni?!”). Nálam a barátság olyan, mint a teve, írja Gustave, ha egyszer meglódul, nincs, ami megállítsa. Gustave tévedett: de van (ejtsd: *devant*).

A barátság legnagyobb ellensége az utazás. Vagy nem. De ha igen, akkor nagyon. Gustave unatkozik. Gustave-ot nem érdekli a beteljesülés. Maxime ezt csodálja, ámbár nem szereti. Gustave olyan, mint Honoré, dohog Maxime: semmit sem néz meg, de mindenre emlékszik. Ugyan ki akar a beteljesülés guanós padlására felbotorkálni?, gondolja Gustave. Gustave nem szíveli a fölösleges mozgást. Gustave meglehetősen testes. Gustave-ot a Nagy Piramisra tizenkét arab szolga tuszkolja föl. A Nagy Piramis tején fulladva néznek szét. Hogy a Fáraó kapná be az összes faszomat, gondolja Gustave. *Le sport aide non seulement le développement physique, mais aussi la formation morale.* (Baron Pierre de Coubertin: „Les Jeux Olympiques.”) *Mémorisez!*

„...mi ez, én édes istenem, mi ez az örökös fáradság, amit mindenüvé magammal cipelek! Utazás közben is elkísér! Eggyé vált velem! Déianeira inge nem tapadt jobban Herkules vállához, mint az unalom az én életemhez! Csak épp lassabban öl meg, ennyi az egész! Hétfő, tombol a kamszin – a felhők pirosak...” *Traduisez!*

Tombol a kamszin, tombol Maxime. Gustave talál egy fehér kaméleont, Maxime agyonüti. Gustave egy repülő gémet lát, Maxime lelövi. Gustave és Maxime egymásra merednek, mellkasuk zihál. Azok a tengerzöld szemek, azok a fekete pillák. [Törlés.] Gustave és Maxime mennek a sivatagban. Gustave és Maxime három napja mennek a sivatagban, egy csepp víz nélkül.

Dialogue:

G: Emlékszel, a citromfagylaltra, amit Tortininál ettünk?

M bólint.

G: A citromfagylalt felséges valami; valld be, szívesen lenyelnél most egy citromfagylaltot!

M: Így van.

Öt perc múlva:

G: Ó! Azok a citromfagylaltok! A poharat körben olyan pára lepi, mint a fehér zselé.

M: Nem változtathatnánk témát?

G: Jó lenne, de hát a citromfagylalt méltó rá, hogy a dicsőségét zengjük; kiemelünk belőle egy kanálnyt, úgy púposodik ott, mint egy kis katedrális; finoman szétlapítjuk a nyelvünk és szájpadrásunk között; lassan szétolvad, friss, gyönyörűséges ízt árasztva, megfürdeti az uvulát, végigsimít a mandulákon, lecsúszik a nyelvcsövön, a nyelvcső legnagyobb gyönyörűségére, azután leér a gyomorba, amely valósággal kacag az élvezettől. Köztünk legyen szólva, a Kuséir-sivatagból igencsak hiányzik egy citromfagylalt!

M hallgat.

G: Citromfagylalt! Citromfagylalt!

M: (Megölöm.)

Maxime megöli Gustave-ot. A világirodalom gyászol. Gustave ekkor még a *Bovarynét* sem írta meg. Na jó, hagyom, sóhajt Maxime; majd még jól jön ez nekem (jól jött). Átírja a jelenet végét. Így:

G: Édes Max, köszönöm, hogy nem lőtted szét a fejem; a helyedben én megtettem volna!

M: Gustave, *this could be the beginning of a long friendship.*

(VÉGE)

Gustave és Maxime kurvázni mennek. Gustave-nak még jófajta, hazai kolbásza és francúzkrója van. *Non, je ne regrette rien!* Maxime titokban csodálja, és irigykedik.

„Félrevonulok Szafia-Zugerával – nagyon romlott, élvhajász kis tigris. Összepiszkolom a díványt.” Gustave-nak kényszerneurózis van, nem bírja a rendetlenséget.

„A második menet Kücsukkal – amikor megcsókoltam a vállát, éreztem a fogam alatt kerek nyakpántját – összemocskolt bársonypárnához hasonlatos pinájával – vadállatnak éreztem magam.”

A francia szakos reakciója: „Jean-Pierre, *mon cher*, ez az »összemocskolt bársonypárna« jelzős avagy igei szerkezet itten? *Qu'en pensez vous?*”

Louise Colet reakciója: „Gustave, te szemét, menj a picsába!” (Így is tett.)

Egy táncos, Hasszán el-Bilbezi, nőnek öltözve. „Hasa és csípője bámulatatosan vonaglik – a hasa valósággal hullámzik –, a nagy finálé során bő nadrágja felfűvődva szétterül.” [Törlés.] Gustave és Maxime, kissé csodálkozva, egymásra néznek. Gustave mintha először látná Maxime-ot. „...Mi a neve, hol lakhatik, milyen az élete, a múltja? Szerette volna megismerni szobája bútorait, minden egyes ruháját, az embereket, akikkel érintkezik; s a testi bírás vágya is eltűnt valami mélyebb kívánság, valami fájó kíváncsiság mögött, aminek nem is volt már határa.” [Gustave e bejegyzést törli, és másutt használja fel. Jean-Pierre minderről hallgat.] Gustave arra gondol: az utazás érzelmek iskolája. Ez tetszik neki, lejegyzí.

Gustave és Maxime befejezik az utazást. Vízipipát szívnak egy görög kávézóban. Később Gustave így ír minderről, meglepően másutt [Jean-Pierre minderről hallgat]: „Utazott. Megismerte egymás után a nagy hajók mélabúját, a didergő ébredést sivatagi sátrak alatt, a tőjékok és a romok ehrintató szédületét, a megszakadt vonzalmak furcsa keserűségét.”

Aztán még: „Pocsék idegroham délután 3 tájt.” [Jean-Pierre itt végre megszólal, lábjegyzetel: „Nagyon nehéz kibetűzni a világoskék tintával átfestett szavakat; a törlés nyilvánvalóan épp azt a célt szolgálja, hogy a szöveg olvashatatlanná váljék; nem szerzői javításról van szó, hanem Caroline Franklin-Grout cenzúrájáról.” Caroline Gustave unokahúga. Ő kezeli Gustave hagyatékát. Caroline lehetetlenül prüd. „A szöveg tehát olvashatatlan – folytatja Jean-Pierre diadalmasan –, de az »ideg« szó átsejlik a tintán; utána mintha a roham szó állna.”

Jean-Pierre leleplezi Caroline-t. Jean-Pierre nem szereti Caroline-t. *Répétez!* Ej, Caroline, ej, Jean-Pierre!

Az ideg szó átsejlik a tintán.

[földrajz–biológia]

Henri Mouhot megkísértése

Henri izzad és szuszog a dzsungelben. Tikkad a fiú, mert kövér. Egy bogarász ne legyen kövér. Egy természettudós ne legyen kövér. Egy hősszerelmes ne legyen kövér. Egy felfedező se legyen kövér. Nyelvtanár Oroszországban, az lehet kövér. Az a rohadt tíz év a rohadt nebulókkal, az tett be, gondolja Henri, dühödten csapkodva a moszkitókat. Ezek a rohadt kis vérszívó viperek. Moszkitók, nebulók, Henri szabadon asszociálgat a dzsungelben. Henri gyakran mondja, hogy rohadt, a felesége utálja ezért. Itt a dzsungelben viszont azt mond, amit akar. Hála az Úrnak az állatokért és a növényekért, gondolja Henri, az ádáz lutheránus, aki azért egész jól kijön a katolikus misszionáriusokkal, habár. A rohadt mellett Henri másik szavajárása a habár. Henrinak fenntartásai vannak. Henrit gyötrik a fenntartások. Jó ez, hogy itt vagyunk? Helyesebben: kinek jó ez? Vagy olykor árnyaltabban: mi a frászkarikát keresünk mi itt, *parbleu!* Henri gyakran mondja, hogy frászkarika meg hogy *parbleu*, a felesége utálja ezért. Itt a dzsungelben viszont azt mond, amit akar. Henrinak angol felesége van, Henri viszont francia. [Probléma ez? Érveljetek mellette vagy ellene!] Anna, a nagy felfedező, Mungo Park lánya. Jól jön ez még, ha majd felfedezők leszünk, gondolta annak idején Henri, amikor még nem fedezett fel semmit. Henri, a nagy felfedező későbbi veje, ezzel viszont egy csapásra felfedezi a networkinget. De nem ezért szeretjük. Henrit jó tolla, *le style c'est l'homme*, és hosszú, vörös szakálla miatt szeretjük. A felesége többször kérte, hogy vágassa le. A hosszú, vörös szakálláról csöpög az izzadság, bele a dzsungelbe. A laók el vannak ájulva Henri szakállától. Izgatottan kiáltoznak, ha meglátják, és gyerekcsapatok követik, amerre jár. A gyerekek ritka bogarakat hoznak Henrinak, amiért Henri rézdrótot meg cigit ad nekik cserébe. A gyerekek ilyenkor eleresztik anyjuk csecstét, és füstölnek, mint az öreg ópiumszívók. Henri szerint ez ott bevett szokás, ne törődjünk vele. Amúgy meg: a bogarak mindenekfelett. Henri bogárügyben nem ismer tréfát. A múltkor például egy komplett gyűjtemény, telis-tele ritka példányokkal, elsüllyedt a szingapúri kikötőben, de Henri nem hagyta, hogy ez megegye a lelkét, rögtön új gyűjtésbe fogott.

Nem, Henri nem hagyta, hogy ez megegye a lelkét. Ami Henri lelkét megeszi, az a megmagyarázhatatlan bizonyosság, hogy itt fog megdögleni, pont itt, a laoszi dzsungelben. Henrinak rossz előérzete van. Henrinak egyáltalán nem kéne itt lennie, gondolja Henri. Henrinak el kéne pucolnia innen, mert eddig az előérzetei mind beigazolódtak. Például, amikor az volt az előérzete, hogy Anna, a híres Mungo Park lánya megcsalja őt a patikussal, azzal a rohadt Bovaryval, odahaza Jerseyen. És aztán annak rendje és módja szerint rajta is kapta őket egy délután a patika hátsó traktusában, ahová eredetileg bogárpurcántó kloroformért ment, de aztán úgy alakult, hogy inkább repülőóra volt szűksége, mármint nem neki, hanem Annának, aki elájult, amikor meglátta Henrit a patika hátsó traktusának ajtajában, ahová beállt óbégatni, miután nem jött ki senki a pulthoz, mert aznap Emma, a patikus felesége bement a városba a heti rendes nagybevásárlást intézni, vagy legalábbis ezt állította, de Henrinak megvolt erről is a különbejáratú előérzete. A szokatlanul éles flashbacktől Henrinak remeg a szakálla a párálló dzsungelben. In flagranti, *parbleu!* Akkor már inkább a dzsungel, a rovarok, a tigrisek, a leopárdok, a rinocéroszok, a krokodilusok, a skorpiók, a százlábúak, a piócák és a pitonok, mint az a fehéren izzó, vakító düh, hogy azt a szemforga-

tó, lóarcú és lófogú, savanyú feleségét, azt a rút, kehes kis *anglaise*-t maga alá gyűrte ez a faszfej Bovary. Nem mintha sajnálná tőle, de hát az *honneur* fogalmát, azt még egy izzadós, hízásra hajlamos, erősen kopaszodó, lángoló szakállú bogarász sem csak Racine drámáiból ismeri. Nem. Henri olvasott volt, de nem buta. Rögtön tudta, mi a teendője. Összecsomagolt, és mire hármat számolok, már fel is fedezte a csodás Angkört, amitől azonmód állócsillag lett, ma úgy mondjuk, popsztár, és már el is felejtette ezt az egész jelenetet a patikában, mikor valahol a dzsungel mélyén elérte a hír, hogy Emma szégyenében és kétségbeesésében megmérgezte magát a Bovary egyik kotyvalékával, de Henri nem érzett elégtételt, mert tulajdonképpen kedvelte Emmát, szemrevaló asszony volt azzal a zöld vagy milyen szemével – sokkal inkább, mint az a lóarcú ribanc –, és sajnálta szegényt, mert látszott rajta, hogy rettenetesen unatkozik a patikában nap mint nap, és hogy egészen, de *egészen* másfajta életről ábrándozik. Minderről azonban Henri egy szót sem szól a naplóiban, hogysisne, gondolta, hogy mindenki ezen nyáladdzon, mikor ő már megkrepált. Szorítkozzunk csak flórára, faunára.

A félelem tehát, ami a lelkét eszegette, mint döghúst a keselyűk, abból az előérzetből fakadt – *presentiment*, mondaná Anna, állát és alsó ajkát jellegzetesen előrebígyesztve, amiről Henrinak mindig az jutott eszébe, hogy *précieuse ridicule*, de hogy ezt hol olvasta, az ebben a hőségben már nem –, hogy ő bizony ott a laoszi dzsungelben, valahol ott, ahol a Mekong összefolyik a Nam Khan folyóval, ott fog elpusztulni. Harmincöt éves lesz. Harmincöt éves pedig, gyors fejszámolás, 1861-ben lesz. Ez, ha jól belegondolunk, az idei év számával éppen azonos, gondolt jól bele Henri. *You are my destiny*, énekelné Anna, akinek meglepően lapos mellkasából meglepően telt hangok jöttek ki, de hogy ezt a nótát honnan szedte, most ebben a hőségben, hát, de nem. Hiába, mondta egészen máshol Nietzsche, még nincs elég hideg a gondolkodáshoz. De akkor mit keresek itt?, gondolta Henri kissé elképedve saját ostobaságán. *Que sais-je*, jutott eszébe hirtelen, szabadon asszociálgatva a dzsungelben, mit tudom én. Köszezs, köszezs, mormolta ritmikusan maga elé, s ugyanerre a ritmusra irtotta, amit hivatalos minőségében lenyűgöző délkelet-ázsiai flórának, ám magánemberként csak rohadt zöldségnek hívott. Nincs magyarázat. A nagy emberek titka tengernyi. „Phrai – szól hű thai szolgájához Henri –, csalt már meg téged asszony?” Phrai derűsen mosolyog Henrira, ahogy szokott. „No worry”, mondja Phrai, mint mindenre, témától függetlenül. De Henri háborgó, lutheránus lelke szarik a buddhizmusra. Henri háborgó, lutheránus lelke kiszögelné Annát a wittembergai templom kapujára. Minden ujját egyenként, külön kicsi szöggel. A szögeket Henri a foga közül szedegetné, s kalapálná bele a sápadt húsba akkurátusan, pontosan úgy, ahogy a bogarakat szokta ráapplikálni a kartonlapokra. Anna mint nagy, fekete hátú, undorító coleoptera. Henri izzad, vörös szakálla remeg a párálló dzsungelben. Nagyot suhint a bozótvágvójával egy vas- tag, liánnak látszó tekervényre. A kettészelt kígyó poros csizmája orrára zuhan. Henri dühödten mered zsákmányára; rossz előérzete van, aztán még ez is. De tovább, tovább, a Tűzkirály erdején is túl, oda, ahonnan az útikönyvek tanúsága szerint fehér ember még nem tért vissza. Persze ki az a hülye, aki bedől az útikönyveknek, gondolta Henri, és kiköpött, mert eszébe jutott e művek rettenetes stílusa; hazudnak, és *en plus* rontják a közízlést. Kiszögelni mind a wittembergai kapura, háborgott tovább Henri lutheránus lelke. „A francba velük”, mondta ki Henri hangosan, mire Phrai helyeslőleg bólintott: „No worry.” Gyerünk, fel Luang Prabangra, hisz engem már vár Tian-

tha király!, gondolta Henri, és erre az örömteli gondolatra ivott egy kis calvadost, pedig a naplójában azt írja, hogy csak teázott végig. „Hazudni én is tudok, drágáim.”

És tényleg, Tiantha király már tükön ült. Napok óta kínozza egy megmagyarázhatatlan előérzet, mely szerint hamarosan meglátogatja egy vörös, szőrös, hájas óriás, akit majd nagy pompával kell fogadnia, hogy imígyen megmeneküljön népe s országa. Az óriásnak azonban nem szabad megéreznie, hogy fél, különben vérszemet kap, és mindenkit lekaszabol a Gillette márkájú bozótvégőjével. Így aztán, mikor Henri pontosan kilenc hónapra rá megérkezett a fővárosba, tíz napig várakoztatták, nehogy már az legyen, hogy el vannak ájulva attól, hogy ott van. Tiantha király már alig bírta magával az izgalomtól, fogalma sem volt, hogy fogja kibírni ezt a tíz napot. Mikor végre eléje vezették Henrit, Tiantha király lustán heverészett egy díványon, látszólag figyelemre sem méltatva a jövevényt. Kalapáló szívvel, unottan vakarózott, és hessegette a legyeket. A környéken úgy ismerték: Disszimulációkirály. „Hát te micsinálsz itt, he?”, kérdezte Tiantha király, s e váratlan kérdésre Henri hirtelen nem is nagyon tudott mit válaszolni. Mert tényleg (*that is the question*, mondaná Anna fontoskodva), mi a francot keres ő itt, ahol fehér ember még nem járt? S nem azért van-e itt, hogy a végtelen emberi kapzsiság eszközeként csak tetézze e szerencsétlenek amúgy is tetemes baját? Erre aztán a két férfi igen-igen összebarátkozott, és mire hármat számolok, olyan hetedhét országra szóló lakomát csaptak, hogy másnap a fal adta a másikat az általános okádás közepette. Mint a költő is írja, a nagy közös hányások megpecsételik a barátságokat, és így Henri és Tiantha király olyan jó haverok lettek, hogy utóbb maguk is megbánták. De szerencsére nem látta meg őket senki.

Henri boldogan éledgelt volna Tiantha király udvarában, Luang Prabangban („épen olyan, mint Genf – írja naplójában Henri –, csak meghökkentően más”), ám egy szép napon Tiantha király elárulta neki, hogy nem messze onnan, ahol a Mekong összefolyik a Nam Khan folyóval, ott lakik az irdatlan Nagy Büdösbogár, de olyan nagy, mesélte Tiantha király a megszeppenten cumizó Henrinak, hogy még senkinek sem sikerült elkapnia, és aki látta, soha nem feledheti. Henri, miután kivette szájából a hüvelykujját, ünnepélyesen így szólt: „Ne legyen a nevem Henri Alexandre Mouhot, ha el nem kapom a Nagy Büdösbogarat!” (Vegyük észre, ezzel nem mondott semmit.) Így aztán nehéz szívvel ugyan, de összecsomagolt, elbúcsúzott Tiantha királytól és udvarától, majd felkerekedett, hogy elkapja a Nagy Büdösbogarat, minden entomológusok álmát és minden laikusok rémálmát. Ekkor Henrinak eszébe jutott az előérzete (*the horror! the horror!*, mondaná Anna, szokásos idegtépő sopánkodásával), miszerint Mekong és Nam Khan folyó sarka, meg hogy 1861, és mivel minden stimmelni látzott, elindult, hogy még időben odaérjen. És hogy ne húzzam itt az időt, fastforwardban elárulom nektek, hogy a Nagy Büdösbogarat ugyan nem, de a maláriát akkurátusan elkapta, és éppen aznap lett harmincöt éves, amikor a láztól legyengülve, híres utolsó szavakként ezt kaparta naplójába: „...kegyelmezz nékem, ó, Istenem...” Azt már csak magában tette hozzá, hogy: „Anna, te rohadt ribanc, fogsz te még utánam sírni, ahol senki se lát.”

1) Probléma ez? Érveljétek mellette vagy ellene.

2) Beengeditek-e a lakásba azt az embert, aki azt mondja, rovarirtást jött végezni?

[kémia–testnevelés]

Miből lesz a cserebomlás? (avagy: választó vonzások)

„mehr licht”

Csatakos a hajuk, a trikójuk, a cipőpertlijük. Pingpongoznak. Kemény a meccs, tétre megy. A játékosok neve: Charlotte (a társaságban: Saci), Eduárd (a társaságban: Dudi), Otília (a társaságban: Oti) és Ottó (a társaságban: Kapitány). A társaság neve a társaságban: kontrollcsoport. A meccs órák óta folyik, és hátukon a víz. Szerva itt, csere ott.

Jó közöttük a kémia, gondolja Dudi. Szemét résnyire szűkíti, úgy üti meg a labdát. Úgy üti meg, mintha sok múlna rajta. Úgy üti meg, hogy fájjon. Saci, bazmeg, ne gyere rám szerva közben, mondja Dudi. Kezdi bosszantani a helyzet, nagyon. A kontrollcsoportban ők a verhetetlenek, a mintapáros, a bezzegduó. Most meg jön ez a hólyag a kis lelencével, és megpróbálják taccsra vágni őket. És megy nekik. A francba is, koncentrálni. Nehogy már ezzel a pengeszájával arasson a Kapitány. Ez is jóféléket tud összeszedni. Legközelebb majd egy apácával állít be. Csak feszélyez avval a bávatag, jóságos mosolyával, az ember kétszer is meggondolja, hogy káromkodjon-e előtte. Így meg hogy lehet játszani, hogy az ember a labda helyett a faszra figyel. Na ne. Szarom le. Alkalmazkodjon ő, és örüljön, ha befogadjuk. *Ha*. Mert azért az még odébb van. A Bárónő például kifejezetten rossz véleménnyel van róla, és ha egyszer a Bárónő valakibe beleköt, az nemigen áll meg a lábán. Persze a Bárónő, a maga ötven évével, mindenbe beleköt, aki harmincon alul van, és nő. Én kedvelem a Kapitányt, de azért, ha odáig fajul a dolog, megmondom neki, hogy vigye a kis fapináját máshová legelni. Csak ne bámulna állandóan azzal a nagy, barna kutyszemével. Az idegeimre megy. 11:6 a javukra. Nem lesz ez így jó. Necc! Bazmeg.

Hm, gondolja Saci. *Látszólag* jó közöttük a kémia. Jól összejátsszanak, de hogy össze is passzolnának... Csusza! Na végre, egyszer nekem is kedvezhet a szerencse, bocsi, drágám, rettentően sajnálom. Mind a ketten olyan kis precízek, nettek, ez persze használ az összjátéknak. Habár kissé gyanús nekem ez a kislány, olyan, mint aki bizonyos vegyületekben robban, addig azonban tökéletesen ártalmatlannak látszik. Aminthogy mindennek van saját magához vonatkozása, úgy másokkal is viszonylatban kell lennie. Ez a viszonylat pedig a lények különbözősége szerint különböző lesz. Persze a bonyolult esetek a legérdekesebbek, csak ezekből tanuljuk meg a rokonságok fokozatait, a közelebbi, erősebb, távolabbi, csekélyebb vonatkozásokat; a rokonságok akkor válnak igazán érdekessé, ha elválásokat hoznak létre. Szerva itt, csere ott! Ezek mindjárt megnyerik a játszmát. Dudi nyilvánvalóan tombol, de egyelőre egész tűrhetően fegyelmezi magát. A dühös, pukancs férfi oly szánalmas tud lenni; a könnyel teli férfiak a jók. Az elválásokat létrehozó rokonságokat régen elválasztó művészeknek hívták – bájos. Bár ami azt illeti, az egyesítés nagyobb művészet, nagyobb érdem. Ugyan ki ne volna képes elválasztani? Erőbedobás kérdése az egész. Kissé idegtépő, hogy a Kapitány meg a kis kedvence állandóan engem vizslatnak. Mindkettőnek nagy, barna kutyszeme van, komikus hasonlóság. Vagy nem is a szemük hasonló, hanem valami más? De mi? Na, ezt az elsőt elvitték, 21:18. Pedig egész jól feljöttünk. Dudi folyamatos dühöngése viszont zavar a koncentrációban. Meg még valami más is. De mi?

Jó közöttünk a kémia, gondolja a Kapitány, de vajon elégséges ok ez a boldogságra? Aminthogy mindennek van saját magához vonatkozása, úgy másokkal is viszonylatban kell lennie. Ez a viszonylat pedig a lények különbözősége szerint különböző lesz. Van úgy, hogy mint barátok és régi ismerősök találkoznak, és gyorsan egyesülnek anélkül, hogy egymáson valamit változtatnának, mint ahogy a bor a vízzel vegyül. De a fröccsnél nem nemesebb-e a bor és a víz külön-külön? Na, ez ziccer volt, 1:0 ide. De hát éppen ez az: kell-e az olyan egyesülés, amiből semmi új nem keletkezik? Tényleg arra vágyánk, hogy semmi és senki ne változtasson rajtunk? Ennyire el lennénk telve önmagunk tökélyével? Ennyire ragaszkodnánk a változatlansághoz? Hát nem éppen a változások azok, amelyek az életet elviselhetővé teszik? Nem a változás az, ami belevet minket az időbe, ami érzékelhetővé teszi a létezést, ahelyett, hogy a körköröség csapdájában vergődni? Ha mindennap ugyanarra a napra ébrednénk, nem lenne-e inkább kívánatos a halál? Mi Otival gyorsan, zökkenőmentesen egyesültünk, mint bor a vízzel, és a végeredmény csakugyan egy gyenge fröccs lett. Necc! Mindig mondom: csak egyet határozzunk el szilárdan: válasszunk el mindent, ami munka, az élettől. A munka komolyságot és szigort kíván, az élet pedig szeszélyt. A munka határozott következetességet kíván, az életnek szüksége van következetlenségre, sőt a következetlenség szeretetre méltó és felvidítő. Ha az egyikben biztos vagy, annál szabadabb lehetsz a másikban; ahelyett, hogy vegyítés közben azt, ami biztos, elsodorná és megsemmisítené a szabadság. A munkában pedig nálam biztosabb ember nincs. Az életben tehát jöjjön a szeszély, jöjjön a szabadság! Édes kis falat ez a fruska, de az igazi nagy falat, a kihívás ott, a neccen túl vibrál, mint valami fénylő délibáb. Meg kell őt szereznem, ez lesz az én szeretetre méltó következetlenségem. Lecsapás! 6:4 ide, szer- va itt, csere ott.

Mi tagadás, jó közöttünk a kémia, melázik Oti a Kapitányra sandítva. Megvan a szükséges affinitás, az elemi, lelki rokonság. Több is, mint kellene. Túlságosan is egyet akarunk, túlságosan is egyre vágyunk. A reginások közt is volt egy ilyen lány, eleinte sülve-főve együtt voltunk, élveztük az egységet, önmagunk tükörképét a másikban; mindent együtt csináltunk, mindent, ami engedélyezve s mindent, ami tiltva volt. Egy idő után azonban olyanokká váltunk egymás számára, mint falon a tapéta. Hiányzott a szikra, ami valami újat, valami mást csiholt volna. Mert hogyan tud megállni a jellem, az ember sajátsága az életmóddal szemben? Az életmódnak kellene éppen kiemelnie a sajátságokat. Mindenki szeretne jelentékeny lenni, csak ne legyen kényelmetlen. Hát én vállalom ezt a kényelmetlenséget! Erre, éppen erre jöttem rá, amikor a magam számára is teljesen váratlanul visszaadtam Dudi lecsapását – micsoda férfi! Mert sohasem távolodunk el messzebbre a vágyainktól, mint ha azt képzeljük, hogy amire vágyunk, a mienk. Valamint: senki sem rabszolgább annál, aki szabadnak tartja magát, pedig nem az. Továbbá: az embereket rendszerint veszedelmesebbnek tartjuk, mint amilyenek. És főképp: zajos, tarka élet kell ahhoz, hogy majmokat, papagájokat, szerezseneket viseljünk el magunk körül. Néha, amikor elfog a kíváncsiság az ilyen kalandok iránt, irigylem az utazót, aki az ilyen csodákat más csodákkal együtt elevenen, mindennapos kapcsolatban látja. De ő is más emberré válik; senki sem bolyong büntetlenül pálmák alatt, és az érzelmek bizonyosan megváltoznak olyan országban, ahol az elefánt és a tigris otthonos. Oti felnéz, a hálón túlra. Jó kis fogás ez a Kapitány, de az igazi nagy falat, a kihívás ott vibrál a túloldalon, mint valami fénylő délibáb. Mert sohasem távolodunk el messzebbre vágyainktól, mint ha azt képzeljük,

hogy amire vágyunk, a mienk. Nem képzelem azt, de hogy az lesz: tudom. S avval fonákkal kiteszi a labdát a jobb sarokra. 15:13 ide, *salve regina*.

Úgy látom, jó közöttünk a kémia, gondolja Dudi. Teljesen rajtam van, nincs mese: folyamatosan vizslat azzal a szépséges barna kutyaszemével, váratlanul visszaadja a lecsapásaimat, és elismerően gondol arra, hogy micsoda férfi vagyok. Tulajdonképpen helyes kislány. Mamlaszul édes a mosolya. Az ember kétszer is meggondolja, miket beszélt előtte, valahogy nem esik jól a füle hallatára trágárkodni. Hát ez új – és kissé aggasztó. Ennek még talán azt is megengedném, hogy belenézzen a könyvbe, amiből éppen felolvasok. Sacinak soha nem engedtem meg, halálosan idegesítő szokás. És mégis. Ezek mindjárt megnyerik a második játszmat is, de valahogy nem tud eléggé bosszantani. Ez a lelki renyhesség vagy mi, viszont egyre csak rontja a játékomat. Elképesztő dolgokat művelek, kész csoda, hogy Saci még nem ordít. De mintha ő is felettebb engedékeny kedvében lenne. Még sohasem láttam ilyennek. Különös. 18:15 oda. De miért nem izgat ez már engem? Istenem, adj valami jelt megzavarodott játékosodnak. Kettőshiba, a ku – tyafáját! De valójában: kit érdekel? Boldog vagyok. Érthetetlenül és fékezhetetlenül boldog.

Ha nem tévedek, márpedig, tudjuk, én nem tévedek: felettebb jó közöttünk a kémia, gondolja Saci. Most, hogy férjét elégedettnek látja, maga is érzi az új helyzet előnyeit. Ki a kertjét művelgeti, mint Dudi, ki viszont parkot, új dolgokat épít, mint én, gondolja Saci, pompás, érett tenyeresét egy újabb pont erejéig kamatoztatva. Lesz itt még pontszerzés, csak várjuk ki a végét. Szerva itt, csere ott. Nagy kihívás ez a meccs, nagyobb, mint gondoltam, s minden vágyam, hogy eleget tegyek neki. Valójában soha semmire nem vágytam jobban. A kontrollcsoport ki fog borulni, az már biztos, de különös módon ez most sem örömet, sem bánatot nem okoz. Nem érdekel a kontrollcsoport. Egyetlen dolog érdekel csupán: hogy ebből a kémiából biológia legyen. A játszmat lehet, hogy elveszítjük, de a meccs, az az enyém lesz.

Senki, még a vak ember sem tagadhatná, mennyire jó közöttünk a kémia!, ujjong a Kapitány. Még sohasem láttam őt ennyire frissnek, ennyire boldognak! S ugyan mi mástól volna, mint az a közöttünk ívelő feszültség, melyet csupán egy törekeny háló választ el? Mi mástól virult volna így ki az arca, mi mástól remegne így az izgalomtól, s ugyan mi mástól ragyogna így az egész lénye, ha nem attól, hogy a boldogság partjai ott derengenek a hálón, a meccsen, a kontrollcsoporton is túl, egy egész életre szólóan. Hogyan lehettem eddig ilyen vak, hogyan is nem ismertem fel a számomra egyetlen üdvözítő megoldást? Hogyan is nem jöttem rá, hogy a név kötelez, s kapitánya csak is szívemnek lehetek, semmi másnak! Egy kis ártalmatlan pingpongozás, egy kis művi adok-kapok kellett ahhoz, hogy ráébredjek arra, amit mindig is tudnom kellett volna. Vak voltam, noha azt hittem, látok. Akármilyen helyzetben vagyunk is, mindig úgy képzeljük el magunkat, hogy látunk. Azt hiszem, az ember csak azért álmodik, hogy még akkor is lásson. Csak egyet nem látunk: saját vakságunkat, s most, hogy végre enyém e felismerés, minden más is az enyém lehet, amire eddig csak öntudatlanul vágytam. Vessünk hát véget e hosszú előjátéknak, s lássuk a folytatást! 20:19 ide, játszma- és meccslabda következik. Ez az! Köszönöm a játékot, most pedig jöjjön, endlich, az élet.

Úgy érzem, súgja sápadtan Oti, jó közöttünk a kémia. Saci bólint. Az érzelmek bizonyosan megváltoznak olyan országban, ahol az elefánt és a tigris otthonos. Saci és Oti szorosan egymáshoz simulva haladnak a kocsmá irányába. Dudi és a Kapitány lemaradva néznek utánuk. Végtelen türelem, az legyen, de a végtelen fájdalmat nem

akarja észrevenni az, aki jóllakott és érzéketlen. Vannak esetek, de mennyire vannak, amelyekben a vigasztalás aljasság, és kötelesség a kétségbeesés. Hiszen az a nemes görög művész, aki hősokeket is tud ábrázolni, egyáltalában nem szégyelli, hogy alakjai sírnak is fájdalmas indulataikban. Még közmondásosan is azt mondja: a könnyel teli férfiak a jók. Hagyjon engem békén mindenki, akinek száraz a szíve, száraz a szeme. Elátkozom a boldogokat, akik csak látványul nézik a boldogtalanságot. A testi és szellemi szorongatás legkegyetlenebb helyzetében még nemesen is viselkedjünk, hogy tetszésüket elnyerjük, hogy tapsolhassanak kimúlásunknak, forduljunk fel a szemük előtt illedelmesen, mint egy gladiátor, gondolja Dudi, de végül azt mondja: jó vagy nálam egy sörre. A közbülső idők minden kellemetlen, kényelmetlen érzése elmúlt, egyikük sem neheztelt már a másikra; mindenféle keserűség eltűnt közülük – csak a bánat maradt, az ült a vállukon, mint egy súlyos, fekete madár. A Kapitány megadóan bólint. Értik egymást. Győzelem, veszteség. Szavak.

1) Előfordult-e már nálatok otthon cserebomlás? Ha igen, hogyan védekeztetek el-lene?

2) Megengedhető-e egy kémiatanár nő részéről, hogy szőkén és raccsolva azt mondja: szövetlek titeket, macikáim? El lehet-e ezt viselni?

• Fővárosi térzene •

Jókai Mór

A HAJDANI HANGOS BUDAPEST

(1900)

Mikor a dél-olaszországi fő városokat végigjárta az ember, ahol úgy kiabálnak az utcán, mintha fegyverbe szólítanak a lakosságot a hitetlenek ellen, pedig csak paprikát meg paradicsomot árulnak, s aztán visszakerül a kéjutazó a magyar fővárosba, szinte meglepi az a csendesség, ami itthon minden utcát, piacot betakar.

Hajh, nem így volt ez a hajdani boldog időkben, amikor én Pestre fölkerültem ügyvédbojtárnak, akit még akkor jurátusnak híttak. Csak Pestről beszélhetek, Budára nem jártam. Ott csendesség volt. Annál több volt a hang Pesten.

Már korán reggel elhangzott a kapuban a milimári leány csengő szózata: „Káfnz a Mili, oder a gutsz Obersz.” Utána következett a homokáruló asszony erősebb hangja, mélabús akcentussal: „Káfnz Szó–ond!” Mert homokra nagy szükség volt akkor. Bizony nem eresztették be a parkettet viaszkkal, s nem kefélték fel csuszamlásra, hanem behintették a pallót tisztességesen szép apró homokkal, hogy tiszta legyen a szoba, ahogy az egykorú, táncra termett népdal megörökíté: